ГРАНИЧНА СИТУАЦИЈА УМЕТНОСТИ И БУДУЋНОСТ СЛИКАРСТВА

Нова интелигенција за опстанак

„Није девалвирала само традиција већ и највише, интегралне вредности уметности, посебно сликарство као медиј и технологија. Најсложеније представе, некада месецима конструисане и сликане, за пар сати могу се савршено извести компјутерском техником. ‚Сликарство данас може да има смисла само ако има вишу духовну димензију која може да превазиђе све техничке нивое'"

Пише: Дејан Ђорић

„Реалност је у прстима оне девојке која

дува у маслачак на првој страни извесних речника.”

Андре Бретон

„Ми сазнајемо истину не само разумом, већ такође и срцем.”

Блез Паскал

Љу-ба По-по-вић о бу-дућ-но-сти сли-кар-ства го-во-ри: „Не ве-ру-јем да ће-мо од-го-вор до-би-ти ако сед-не-мо на фо-тон-ску ра-ке-ту, брод ко-ји се кре-ће бр-зи-ном све-тло-сти, и оде-мо не-куд да-ле-ко. Та-мо не-ма од-го-во-ра. За-то и ве-ру-јем да сли-кар-ство сле-де-ћег ве-ка мо-ра да се ба-ви ви-шим про-бле-ми-ма, а не про-бле-мом две ја-бу-ке на сто-лу. Бу-ду-ће сли-кар-ство ће би-ти или та-кво – ви-со-ко, ин-те-грал-но, или га не-ће би-ти.”[1] Ова ми-сао је ису-ви-ше ле-па да би би-ла исти-ни-та. Љу-ба за-бо-ра-вља да су узо-ри ин-те-грал-ног сли-кар-ства ра-су-ти по исто-ри-ји сти-ло-ва, од Бо-ша, Број-ге-ла, Ан-то-а-на Ка-ро-на, Хол-бај-на, Ле-о-нар-да, Вер-ме-ра, до Шин-ке-ла, Џо-на Мар-ти-на, Да-ли-ја, Ру-дол-фа Ха-у-зне-ра, Ерн-ста Фук-са, Бо-ба Ве-но-зе, Ле-о-ни-да Шеј-ке и Ми-ло-ва-на Ви-да-ка, и да те вред-но-сти усло-вља-ва вре-ме или умет-ност не-ког пе-ри-о-да. Са-да је ду-хов-но ста-ње без-на-де-жно, са сла-бим из-гле-ди-ма за сли-кар-ство. [2]

ДУХ ИЗНАД ТЕХНИКЕ

Исто-ри-ја (пост)мо-дер-ни-зма зна и за ра-ди-кал-не за-о-кре-те. До ју-че ре-тро-град-но, по-ста-је аван-гард-но. Иза оку-ке исто-ри-је увек вре-ба не-ки но-ви сми-сао и не мо-же се пред-ви-де-ти. Аме-рич-ки сли-кар Марк Тен-си се де-ве-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка по-ја-вио са кла-сич-ним ре-а-ли-змом и еле-мен-ти-ма хи-пер-ре-а-ли-зма у мо-но-хром-ном сли-кар-ству ко-је ин-те-ли-ген-ци-јом, ци-ни-змом и ху-мо-ром пре-ва-зи-ла-зи све ви-ђе-но у ега-ли-та-ри-зму пост-мо-дер-не. Тен-си је ус-пео да се сли-кар-ством кри-тич-ки од-но-си пре-ма це-лој исто-ри-ји (пост)мо-дер-не умет-но-сти. Ка-да је де-ло-ва-њем ге-нет-ских кућ-ни и ро-бо-ти-ке но-ве умет-но-сти све на-из-глед из-гу-бље-но за сли-кар-ство као ма-ну-ел-ност, вра-ћа-ње на *trom-pe l'oeil* са-мо по се-би је ре-во-лу-ци-о-нар-но.

Џо-зеф Бојс се по-на-дао да умет-ник ви-ше ни-ка-да не-ће узе-ти чет-ки-цу у ру-ке. Сли-кар-ство мо-жда тре-ба са-да да бу-де пре ин-те-ли-гент-но, са еле-мен-ти-ма кон-цеп-ту-ал-ног у кла-сич-ном са-др-жа-ју, ра-ђе-но тра-ди-ци-о-нал-но, али уз по-моћ но-вих иде-ја, на на-чин Ода Нер-дру-ма, Гер-хар-да Рих-те-ра, Мар-ка Тен-си-ја, Ру-ди-ја Шпан-зе-ла и То-ра-ла, или у но-вом ви-ду фан-та-сти-ке Ри-кар-да То-ма-зи-ја Фе-ро-ни-ја, не-го ви-зи-о-нар-ско и ин-те-грал-но. Та-ко ће се, скре-та-њем па-жње ак-ту-ел-не кри-ти-ке и те-о-ри-је, пре вра-ти-ти на ста-ре по-зи-ци-је.

Тре-ба би-ти све-стан да је исто-ри-ја сли-кар-ства до-брим, кат-кад и нај-бо-љим сво-јим де-лом, исто-ри-ја од-но-са две ја-бу-ке на сто-лу. Са-да ни-је де-вал-ви-ра-ла са-мо тра-ди-ци-ја већ и нај-ви-ше, ин-те-грал-не вред-но-сти умет-но-сти, по-себ-но сли-кар-ство као ме-диј и тех-но-ло-ги-ја.[3] Нај-сло-же-ни-је пред-ста-ве, не-ка-да ме-се-ци-ма кон-стру-и-са-не и сли-ка-не, за пар са-ти мо-гу се са-вр-ше-но из-ве-сти ком-пју-тер-ском тех-ни-ком. У на-ве-де-ном ин-тер-вјуу Љу-ба у том сми-слу ка-же: „Да-нас сли-кар-ство не-ма ни-ка-квог сми-сла. Све га пре-ва-зи-ла-зи, по-гле-дај-те где су тех-нич-ка до-стиг-ну-ћа, ма-ши-не, ком-пју-те-ри – сли-кар-ство по-ста-је сме-шан објект. Оно мо-же да има сми-сла са-мо ако има ви-шу ду-хов-ну ва-ри-јан-ту ко-ја мо-же да пре-ва-зи-ђе све тех-нич-ке ни-вое."

СНАГА ОБНОВИТЕЉСКИХ ЈЕЗГАРА

Из пер-спек-ти-ве Љу-би-не упи-та-но-сти са-свим је ра-зу-мљи-во што је у јед-ном те-ле-ви-зиј-ском ин-тер-вјуу ре-а-ли-стич-ко сли-кар-ство вред-но-вао као „илу-стра-ци-је, при-че за ма-лу де-цу.” Ра-ди се о оп-стан-ку са-мог сли-кар-ства. У са-да-шњим гра-нич-ним и опа-сним си-ту-а-ци-ја-ма по умет-ност од по-мо-ћи мо-же би-ти еле-мен-тар-но, две, па и јед-на ја-бу-ка на сто-лу. У про-тив-ном би-смо мо-ра-ли да твр-ди-мо да по-е-зи-ја не-ма ви-ше сми-сла уко-ли-ко се пе-сник обра-ти цве-ту. Да-нас је те-шко про-на-ћи две до-бре ја-бу-ке (и би-ће све те-же) а по-го-то-во до-бру сли-ку, би-ла то и она са ја-бу-ка-ма. Исто-ри-ја сли-кар-ства учи да из-бор те-ме не усло-вља-ва умет-нич-ки ни-во. Ђор-ђо Мо-ран-ди је сво-је ме-та-фи-зич-ко сли-кар-ство за-сно-вао на две-три фла-ше и чи-ни-је при-ка-за-не на сто-лу, а Бал-тус на љу-бав-ним ја-ди-ма ши-па-ри-ца. Мо-гу-ће је, ма-да не и из-ве-сно, да ће умет-ност пре-вла-да-ти кри-зу вра-ћа-њем осно-ва-ма, еукли-дов-ској ге-о-ме-три-ји и оп-ти-ци, у ду-ху Но-ва-ли-со-ве ми-сли да „све јед-ном мо-ра па-сти у ли-квид-но ста-ње ка-ко би се ор-га-ни-зо-ва-ло око пре-о-ста-лих со-лид-них је-зга-ра”. Ви-љем Блејк је ми-слио да је ле-по-та јед-ног цве-та рад ве-ко-ва. Мо-жда ће и чо-век бу-дућ-но-сти по-но-во от-кри-ти ле-по-ту тра-ве, цве-ћа и ја-бу-ка и на-сли-ка-ти је. **<**

(Јун 2006)

НА-ПО-МЕ-НЕ

[1] Љу-ба уства-ри па-ра-фра-зи-ра над-ре-а-ли-стич-ку ми-сао Ан-дре Бре-то-на: „Умет-ност ће би-ти кон-вул-зив-на или је не-ће ни би-ти.” Бре-тон је ко-му-ни-стич-ку фло-ску-лу „Умет-ност ће би-ти ре-во-лу-ци-о-нар-на” увео у над-ре-а-ли-стич-ку ре-то-ри-ку. В. Ин-тер-вју Дра-га-не Мар-ко-вић са Љу-бом По-по-ви-ћем: „Сли-кар-ство је му-зи-ка за очи”, *Књи-ге*, број 6, год. III, Бе-о-град, ок-то-бар 2000, 40-41.

[2] Без-на-ђе је те-о-риј-ски ана-ли-зи-рао Ра-до-ман Кор-дић у књи-зи *Оча-ја-ње,* Фи-лип Ви-шњић, Бе-о-град 2000. В. и Де-јан Ђо-рић: „Да ли је сли-кар-ство по-сле 2000. мо-гу-ће” и „Но-ви и ста-ри ме-ди-ји” у *По-гле-ди 2. Вре-ме умет-но-сти*, Збор-ник ра-до-ва, Из-да-вач мр Жи-во-јин Ива-ни-ше-вић, Бе-о-град 2003, 28-36; 87-92. У дру-гом, про-ши-ре-ном из-да-њу је низ тек-сто-ва и дру-гих ауто-ра о кри-зи аван-гар-де.

[3] На-мер-но се ка-же тех-но-ло-ги-ја а не тех-ни-ка. Ми-сли се да је сли-кар-ство за-се-бан си-стем, тех-но-ло-ги-ја, ком-плекс ис-ку-ста-ва ко-ји би мо-гао да се при-ме-ни у ра-зним обла-сти-ма ства-ра-ла-штва, а не са-мо тех-ни-ка ства-ра-ња ли-ков-них де-ла. По-сто-је ин-ди-ци-је да су се по-је-ди-ни сли-ка-ри, по-пут Бо-ша, Ван Ај-ка и Ле-о-нар-да да Вин-чи-ја, све-сни пра-ве при-ро-де сли-кар-ства, ба-ви-ли ал-хе-ми-јом.